

Soukromé reálné gymnázium Přírodní škola, o. p. s.

2010 Praha

Problematika ochrany krajiny na Rajchářově

Daniel Pražák, Alžběta Vosmíková, Filip Mašek, Veronika Šerksová,
Jan Hegrlík, Kristýna Volfová, Tereza Uličná

Obsah

Poděkování	3
Úvod	4
Různé režimy státní ochrany	5
Národní přírodní památka	5
Přírodní rezervace	5
Národní přírodní rezervace.....	6
Chráněná krajinná oblast.....	7
Národní park.....	8
Ochrana krajiny realizovaná nestátními subjekty	10
Ščurnica	11
Historický vývoj	11
Péče o lokalitu	11
Kamenec.....	11
Historický vývoj	11
Péče o lokalitu	12
Vlčia	12
Historický vývoj	12
Péče o lokalitu	12
Rajchěřov – Walden	13
Historie a problémy území	13
Biologická charakteristika.....	14
Vlastníková režimová opatření.....	15
Dotazníkový průzkum	15
Analýza odpovědí z dotazníku	15
Závěr.....	22
Dokumentace solitérních stromů a aleje na Rajchěřově	24

Cíle	24
Metodika.....	24
Co je památný strom	24
Významný krajinný prvek – VKP	25
Závěr.....	26
Návrh doporučení pohybu cizích osob na území Rajchěřov-Walden	27
Informační tabule v území Rajchěřov-Walden.....	29
Hadí vrch	29
Rybník Kačer.....	29
Zaniklá vesnice Rajchěřov	29
Státní regulace soukromého vlastnictví ve vztahu k Rajchěřovu.....	30
Závěr.....	32
Zdroje	33
Přílohy	34

Poděkování

Touto cestou bychom také rádi poděkovali lidem, kteří nám s naší prací pomáhali, kteří nám byli oporou a bez kterých by tato práce sice možná vznikla, ale určitě ne v takové podobě jako je teď.

Jsou to:

Mgr. Martin Řehout

Mgr. Ondřej D. Simon

Mgr. Ing. Petr Martiška

Miloslav Voves

RNDr. Marek Matura

Mgr. František Tichý

Mgr. Vladka Smolková

Ing. Lenka Musilová

Ing. Petr Hesoun

Robert Ouředník

Šimon Kopic

Pracovníci Agentury Ochrany Přírody a Krajiny, České Budějovice

Ochotní prodavači a prodavačky z obchodního domu COOP ve Starém městě pod Landštejnem

Vstřícní obyvatelé Jindřichova Hradce, Nové Bystřice, Veclova a Dobrotína

A na závěr děkujeme všem, kteří jakkoliv podali pomocnou ruku.

Úvod

V jižních Čechách při hranicích s Rakouskem se nachází oblast zvaná Česká Kanada, která je plná zvláštností. Jednou z nich je fakt, že většina území byla za dob komunismu „za dráty“ (tedy v pásnu železné opony) a obyčejný člověk neměl šanci se tam dostat. To vedlo k tomu, že zde bylo zachováno mnoho velmi zajímavých živočišných a rostlinných druhů. Stejně tak zůstala zachována i krajina se svým specifickým rázem, která je v nynější době oblíbenou cykloturistickou destinací.

Když padla železná opona a území se otevřelo obyčejným lidem, našli se lidé kteří ho chtěli koupit. Na dalších stránkách se dočtete např. o jednom případě, kdy „zasahovala“ i naše škola.

Nás studenty zajímalo, jak je na tom toto území – zejména okolí při zaniklé vesnici Rajchěrov a rybníku Kačer (tento rybník je zajímavý mj. tím, že má mnoho názvů – Kačer, Brand, Spálenec a Walden) – co se týče ochrany přírody a krajiny.

V této krátké zprávě o naší práci Vám předkládáme obecné informace o druzích státní ochrany v ČR, o ochraně přírody soukromými vlastníky a také konkrétní příklady ochrany krajiny na území okolo Rajchěrova. Spolu s tím bychom Vás rádi seznámili s metodikou vyhledávání památných stromů a významných krajiných prvků (alejí..).

To co s krajinou teď děláme my, budou muset řešit ti co přijdou po nás. Proto se domníváme, že otázka ochrany krajiny a zodpovědného přístupu k přírodě je zcela zásadní.

Doufáme, že na následujících stránkách najdete zajímavé informace a třeba i inspiraci.

Skupina „Ochrana“

Různé režimy státní ochrany

Jistě znáte pojmy jako přírodní rezervace, chráněná krajinná oblast či národní park. Víte však, jaký je mezi nimi rozdíl a zda vůbec nějaký je?

Rozdíl samozřejmě existuje. V rozsahu, ve významu a také v přísnosti ochrany. Tedy v počtu činností, které jsou v chráněném území možné, na které je třeba povolení a také těch absolutně zakázaných. Představíme tedy členění a jednotlivé stupně územní ochrany.

Tři základní formy jsou tyto: velkoplošná zvláště chráněná území (národní parky - NP; chráněné krajinné oblasti – CHKO), maloplošná zvláště chráněná území (národní přírodní rezervace - NPR; přírodní rezervace - PR; národní přírodní památky - NPP; přírodní památky – PP) a území soustavy Natura 2000 (ptačí oblasti – PO; evropsky významné lokality – EVL).

Přírodní památka je přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. Změna nebo poškozování přírodní památky nebo její hospodářské využívání vedoucí k jejímu poškození jsou zakázány.

Národní přírodní památka

Národní přírodní památka je přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk. Jde v podstatě o přírodní památku s národním až nadnárodním významem.

Přírodní rezervace

Přírodní rezervace je menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast. Na celém území přírodních rezervací je zakázáno:

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystému anebo nevratně poškozovat půdní povrch,
- b) používat biocidy,
- c) povolovat a umisťovat nové stavby,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) sbírat či odchyťovat rostliny a živočichy, kromě výkonu práva myslivosti a rybářství či sběru lesních plodů,

f) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany přírodní rezervace.

Bližší podmínky ochrany stanovuje příslušný orgán ochrany přírody.¹

Národní přírodní rezervace

Národní přírodní rezervace je menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. Její využívání je možné jen v případě, že se jím uchová či zlepší dosavadní stav přírodního prostředí. Na celém území národních přírodních rezervací je zakázáno:

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů nebo nevratně poškozovat půdní povrch, provádět chemizaci, změnu vodního režimu a terénní úpravy,
- b) povolovat a umisťovat stavby,
- c) těžit nerosty a humolity,
- d) vstupovat a vjíždět mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,
- e) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- f) provozovat horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- g) zavádět intenzivní chovy zvěře, například obory, farmové chovy a bažantnice a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- h) vjíždět motorovými vozidly, kromě vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu,
- i) sbírat či odchyťovat rostliny a živočichy bez souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody,
- j) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- k) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národní přírodní rezervace.

¹ Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

Bližší podmínky ochrany stanovuje příslušný orgán ochrany přírody při vyhlášení.²

Chráněná krajinná oblast

Chráněná krajinná oblast je rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů a s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení. Hospodářské využívání těchto území se provádí podle zón odstupňované ochrany tak, aby se udržoval a zlepšoval jejich přírodní stav a byly zachovány a vytvářeny optimální ekologické funkce těchto území. Rekreační využití je přípustné, pokud nepoškozuje přírodní hodnoty chráněných krajinných oblastí. Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno:

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- c) vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrvání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární slu.bu,
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,
- h) provádět chemický posyp cest,
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti.

Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) umisťovat a povolovat nové stavby,
- b) povolovat a měnit využití území,
- c) měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o chráněnou krajinnou oblast,

² Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

- d) hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady,
- e) těžit nerosty a humolity.

Na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,
- b) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy, bažantnice,
- c) pořádat soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.³

Vymezení a změny jednotlivých zón ochrany přírody stanoví Ministerstvo životního prostředí vyhláškou po projednání s dotčenými obcemi.

Národní park

Národní park je rozsáhlé území, jedinečné v národním či mezinárodním měřítku, jehož značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam. Veškeré využití národních parků musí být podřízeno zachování a zlepšení přírodních poměrů a musí být v souladu s vědeckými a výchovnými cíli sledovanými jejich vyhlášením. Na celém území národních parků je zakázáno:

- a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch,
- b) zneškodňovat odpady, které mají původ mimo území národního parku a zneškodňovat ostatní

odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,

- c) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,
- d) vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu a vozidel vodohospodářských organizací,

³ Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

- e) pořádat a organizovat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce a provozovat vodní sporty mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- f) provozovat horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice,
- místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,
- g) sbírat rostliny kromě lesních plodů či odchytávat živočichy, není-li stanoveno jinak v bližších ochranných podmínkách či návštěvním řádu národního parku,
- h) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,
- i) zavádět intenzivní chovy zvěře, například obory, farmové chovy a bažantnice, kromě záchranných chovů, a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,
- j) měnit stávající vodní režim pozemků,
- k) stavět nové dálnice, silnice, železnice, průmyslové stavby, sídelní útvary, plavební kanály, elektrická vedení velmi vysokého napětí a dálkové produktovody,
- l) provádět chemický posyp cest,
- m) těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku,
- n) pořádat vyhlídkové lety motorovými vzdušnými dopravními prostředky,
- o) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národního parku.

(2) Na území první zóny národního parku (§ 17 odst. 1) je dále zakázáno

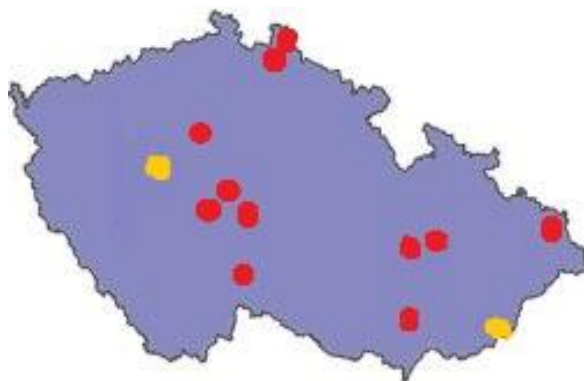
- a) povolovat a umisťovat nové stavby,
- b) vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,
- c) měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park,
- d) hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady.⁴

⁴ Zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody, ve znění pozdějších předpisů

Ochrana krajiny realizovaná nestátními subjekty

V dnešní době se často setkáváme s případy, kdy slyšíme o tom, jak jsou lesy zanedbané, připraveny na kácení, nebo jak ohrožený druh rostliny díky nedostatečné péči o území vyhynul. V poslední době přibývá lidí, kterým příroda kolem nich není lhostejná, proto se jí snaží různým způsobem chránit a pečovat o ní.

Čím dále více se setkáváme s případy, kdy jedinec či organizace odkoupí území něčím zvláštní, krásné a unikátní, a zřídí si na něm tzv. soukromou rezervaci. Podle platných zákonů v Česku není možné oficiálně soukromou rezervaci vyhlásit, proto se jedná spíše o smlouvu mezi státem a soukromníkem. V České republice se momentálně nachází 13 soukromých rezervací, z nichž poslední byla vyhlášena teprve nedávno. Mnoho se jich nachází po celé Evropě: např. ve Velké Británii, Maďarsku nebo na Slovensku.

Jednou z nejznámějších organizací zaměřující se na odkupování území a následnou péči o něj je ČSOP neboli Český svaz ochránců přírody. Tato organizace momentálně vlastní a obnovuje 12 lokalit o velikosti 45ha. Finance na jejich odkoupení získává z kampaně „Místo pro přírodu“, kterou již několik let provozuje. Získává z ní od dárců malé i větší finanční sumy, za které pak území podporuje a obnovuje. Vlastní například chráněné území Kamenec v západních Čechách, v kterém se díky nepozornosti člověka staly druhy hmyzu ohrožené. Další podobnou organizací, která se zabývá zmíněnou problematikou, je lesoochranné sdružení VLK zaměřené na záchranu lesů v České i Slovenské republice. Jednou z jejich již odkoupených chráněných lokalit je soukromá přírodní rezervace Vlčia nacházející se ve slovenském pohorí Čergov. Toto území dominuje převážně druhovou bohatostí a to živočichů i rostlin.

Na následujících stránkách jsou podrobněji popsány 2 zajímavé soukromé rezervace v Čechách a 1 na Slovensku.

Ščůrnica

Ščůrnica se nachází v jihovýchodních Čechách v Bílých Karpatech a zaujímá 15 ha plochy. Je to komplex přes sto let starých jedlobukových a jedlových lesů v úbočí vrchu Ploščina (793m. n. m). Celá oblast se vyznačuje druhovou bohatostí a různověkým porostem. Nachází se zde všechna stádia lesa, od semenáčků po dospělé stromy. Hlavní cenností této lokality je výskyt vzácných druhů ptáků, z rostlinného porostu pak dva druhy orchidejí.

Historický vývoj

Ščůrnica je oblast původních selských lesů. Hospodaření zde probíhalo výběrným způsobem a spíše extensivně. V těchto lesích bez většího zásahu člověka probíhala přirozená přírodní sukcese. V roce 2003 byl les v kritickém stavu a bylo rozhodnuto o jeho vykácení. Ještě než k tomu došlo, odkoupil toto území Český svaz ochránců přírody a začal o něj speciálně pečovat a dostávat do jeho přirozeného stavu.

Péče o lokalitu

Větší část porostu je ponechána bez zásahů, je prováděna pouze individuální ochrana sazeniček jedle před okusem zvěří. Cílem ČSOP je získat zde alespoň 30 ha lesa, v němž již mohou přírodní procesy nerušeně probíhat. Lesní loučky jsou pravidelně sečeny jako významný prvek zdejší biodiverzity i historické krajiny.

Kamenec

Kamenec je jedna z nejcennějších odkoupených lokalit v České republice. Rozkládá se na Radnicku v západních Čechách a pokrývá území 1,3ha. Svoji unikátnost projevuje především výskytem vzácných druhů hmyzu a další celkové druhové bohatosti. Nachází se tu 2 druhy celoevropsky chráněných motýlů, které mají své místo na seznamu celoevropsky významných lokalit soustavy Natura 2000.

Historický vývoj

Ještě v minulém století byl Kamenec pravidelně obhospodařován, kosily se zde louky, pásli dobytek, nikdy však nedošlo k rázovým změnám prostředí. Proto se zde začala postupně rozmnožovat spousta nových druhů živočichů a rostlin. Po letech se ale náhle území změnilo v zarůstající oblast, o kterou nikdo nepečoval, a probíhala zde po dlouhou dobu přirozená přírodní sukcese. To ohrozilo především druhy hmyzu, které potřebují speciální péči o prostředí, ve kterém žijí, a krajinu spíše jako mozaiku. Organizace České sdružení ochránců přírody se tedy rozhodla postupně tuto oblast odkupovat a znovu ji obnovit do stavu, ve kterém byla, a zavést stejný režim péčování. Ochránci byli schopni nasimulovat původní způsob hospodaření tak, aby to živočichům vyhovovalo. Mimo jiné i proto, aby se toto místo stalo známým a upozornilo na svoji unikátnost, ČSOP ve spolupráci s vlastníky základní organizace ČSOP Radnice zde vybuďovalo informační panely. Dnes tímto územím prochází turistické značení a cyklostezka.

Péče o lokalitu

V dnešní době je již lokalita v celkem dobrém stavu. Na loukách a části stepních svahů je prováděna speciální seč, vyhovující zdejšímu hmyzu. Křovinami zarostlé svahy jsou prozatím ponechány bez zásahů. Funguje zde především individuální ochrana v jednorázových případech a to hlavně na stromkové porosty.

Vlčia

Vlčia byla vyhlášena jako první soukromá přírodní rezervace na Slovensku. Nachází se v Prešovském kraji v pohoří Čergov v pramenné oblasti řeky Lutinka a zaujímá rozlohu 21,24ha. Tato oblast je v 70 procentech pokryta lesy, složenými z mnoha historických stromů. Svoji roli ve významnosti hraje také druhová pestrost všech rostlinných pater a živočichů.

Historický vývoj

Původním majitelem oblasti byl soukromý majitel, od kterého ji odkoupilo lesoochranářské sdružení VLK. Sumu potřebnou ke koupi lesů se jim podařilo získat se sbírky „Kup si svůj strom“, do které se zapojilo 18 krajů z celého světa. VLK je majitelem Vlčie od roku 1998, a tak od té doby do této krajiny nikdo nezasahoval. Sdružení VLK se rozhodlo poskytnout tomuto území ochranu podle zákona, proto předložilo návrh na vyhlášení soukromé rezervace. Odbor Životního prostředí nechtělo území uznat, neustále se tomu vyhýbal až do roku 2002, kdy už bylo vše připravené pro vyhlášení a podpis dohody. Přednosta Krajského úřadu však dohodu odmítal podepsat, čímž zablokoval celý proces vyhlášení. V roce 2003 sdružení VLK podalo žalobu na Krajský úřad. S pomocí právníka dohoda vyústila ve prospěch Vlka.

Péče o lokalitu

Lesoochranářské sdružení VLK se rozhodlo dolesa nezasahovat žádným způsobem. Nechávací les růst přirozeně. Stále však území pozorují, jelikož často se zde objevují dřevorubci a dřevo kradou.

Přesto, že se zdá, že zájem lidí ochranu přírody je pro stát zcela klíčový, není tomu tak. Člověk nebo organizace rozhodnutá odkoupit nějaké z těchto území se musí smířit s tím, že s podporou od státu počítat nemohou, spíše naopak. Nejenom tyto tři příklady již uznaných

soukromých rezervací se nevyhnula problémům při procesu vyhlášení. Jednalo se o zdlouhavé procesy, při kterých státní osoby odmítaly podepsat smlouvu o převzetí území do rukou soukromého vlastníka. I přes roky trvání procesů to ochránce neodradilo a podařilo se vyhlásit přes desítku unikátních území, které byly v zanedbaném stavu a dnes patří mezi nejkrásnější a nejnavštěvovanější území v České republice.

Rajchěřov – Walden

Přírodní park Česká Kanada, kde se Rajchěřov nachází, byl vyhlášen 1. 7. 1994. Park se nachází na jihu ČR u hranic s Rakouskem a ohraničují ho města Nová Bystřice, Kunžak a Slavonice. Na severozápadě se nachází Jindřichohradecká pahorkatina, která navazuje na Třeboňskou pánev, pak žulová Novobystřická vrchovina navazující na masív Českomoravské vrchoviny. V okolí jsou také přírodní parky Homolka – Vojířov, Javořická vrchovina a CHKO Třeboňsko. Nejvyšším vrcholem je Vysoký kámen u Kunžaku (738 m n. m.). Rozloha České Kanady je 283 km². Proč zrovna název Česká Kanada? Asi pro charakter krajiny – hodně vodních ploch, drsné podnebí, vydatnější srážky a rozsáhlé lesy.

Historie a problémy území

Česká Kanada je součástí pohraničního území nazývaného Sudety, kde po staletí žila vedle Čechů i významná německá menšina. Za druhé světové války a v období krátce po ní se zde odehrál konflikt mezi německým, židovským a českým obyvatelstvem. Po válce bylo německé obyvatelstvo vystěhováno a pohraničí následně znovu osídlováno Čechy. Po Únoru 1948 se území stalo součástí „zadržovaného“ pohraničního pásma, kam směla pouze armáda a vybraní zemědělci. Část území tedy byla obhospodařována státními statky, zbytek byl ponechán ladem a podlehl přirozené sukcesi.

Po pádu železné opony část pozemků připadla do správy obcí, část byla prodána soukromým vlastníkům a některé pozemky byly vráceny v restitucích. Jedním z nových soukromých vlastníků byl holandský investor, který zde chtěl vybudovat rekreační park. Otázkou bylo, jaký dopad by park s rozlohou 50 hektarů a kapacitou přes 2000 turistů (spolu s golfovým hřištěm, kasiny a tenisovými kurty) měl na životní prostředí. Proto byla vypracovaná dokumentace EIA, která měla posoudit vliv na životní prostředí, ale po vypracování byla zpochybněna. Vlna odporu se zvedla ze strany ekologických aktivistů a odborníků, kteří pořádali protestní akce, a z budování rekreačního parku nakonec sešlo.

Dnes tu je řídko osídlená oblast se zachovalou krajinou. Klidové území bez těžkého průmyslu, se spoustou zajímavých a vzácných druhů. Jak se zde udržely? Některé díky dlouhodobému hospodaření na tomto území, jiné se naopak objevily až v době, kdy zde byla opuštěná krajina a klid. Ale aby zde tyto druhy byly i za pár let, je třeba krajinu nejen chránit a do některých

částí nezasahovat, ale také o ni pečovat a rozumně zde hospodařit. A k tomu je nezbytně nutný člověk. Je však třeba vědět, jak vlastně chceme Českou Kanadu chránit. Chceme ji zachovat v dnešním stavu, nebo chceme chránit kulturní krajinu, anebo se na ochranu dívat z hlediska historie, co tu dříve bylo?

Biologická charakteristika

Na námi zkoumaném území se nachází dva rybníky Rajchěrov a Walden. Oba rybníky se využívají k chovu ryb. Rybník Walden se využívá k chovu násady kapra obecného. Rybník Rajchěrov slouží spíše k rekreačnímu rybolovu. Na obou rybnících žije a hnízdí několik druhů vodního ptactva.

Na jaře voda v rybnících může působit špinavým dojmem kvůli své hnědé barvě, která je dost zavádějící. Barva ve skutečnosti není způsobena „špínou“ ale neškodnou vodní řasou rosivkou. v létě se již voda pročistí, protože rosivka nemá v rybníce dost živin a počet jedinců se radikálně zmenší.

Jak již bylo zmíněno, Česká Kanada je biologicky velice zajímavá, ať už se jedná o mnoho zajímavých a vzácných druhů obojživelníků, plazů, ptáků, savců, hmyzu a rostlin. Rybník Walden skýtá útočiště mnoha druhům vzácných organismů, hnízdí zde například moták pochop nebo kopřivka obecná, v jeho vodách najdeme i vydru říční. Hladina rybníka pravidelně kolísá, protože jednou za 5 let je voda vypouštěna. Obnažené dno pak porůstá puchýřka útlá, díky ní bylo toto území vyhlášeno za evropsky významnou lokalitu. Na obnaženém dně se vyskytuje také ohrožený kuklík říční, hnízdící pouze na zemi. Ve vodních porostech ostřic a rákosu jsou rozmanité druhy žab (pulci blatnic, skokani a rosničky), poblíž rákosin se vyskytuje také náš největší kriticky ohrožený čolek velký. Ze zajímavých vodních bezobratlých živočichů se zde vyskytuje třeba ramenka velká a pijavice koňská.

Chráněná lokalita Hadího vrchu je domovem mnoha plazů, ještěřek, zmijí a užovky, ale i ohrožených druhů hmyzu. Původně zde byla pastvina, ale nyní zarůstá lesem a hrozí jí zánik.

Nynější majitel má vřelý vztah k přírodě, snaží se o ní starat a hlaně zachovávat neporušenou. A proto se i pečlivě věnuje průzkumům na svém území. Jednu z našich skupin tedy pověřil vytvořením managementu pro jednotlivé lokality.

Například na rybníce Kačer se bohužel se střetává několik zájmů. Pro vodní ptactvo je vhodné nehýbat s hladinou rybníka, pro puchýřku útlou je lepší napůl vypuštěný, a oproti tomu obojživelníci potřebují plnou nádrž. Proto se při vytváření managementu na tomto území musela zvolit varianta, která je přijatelná pro všechny.

Vlastníková režimová opatření

Dotazníkový průzkum

Provedli jsme dotazníkový průzkum o ochraně krajiny, kde nás zajímalo, zda by lidé respektovali nařízení vlastníka o zákazu vstupu na dané území, například z důvodu rozmnožování čolků anebo jestli by jim toto omezování vadilo. Dalším cílem bylo zjistit, co se jim v dané lokalitě líbí a co by naopak změnili. Také jsme se zajímali o dopravní zatíženost oblasti, tedy odkud, jak a kolik lidí navštíví tuto oblast.

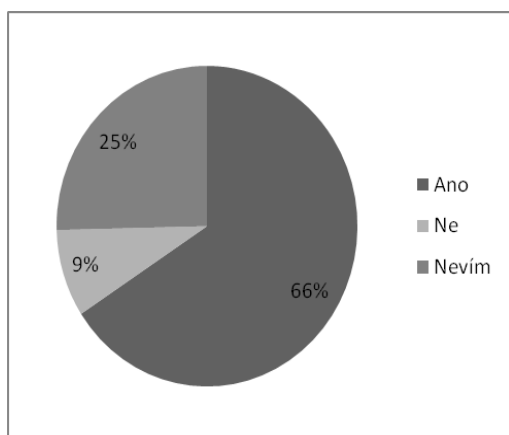
Dotazníky byly rozděleny na obecný a turistický, liší se od sebe jen nepatrně, viz příloha č. 2. V obecném dotazníku jsme se ptali lidí z okolí Rajchětova, *navštívili-li někdy tuto oblast, nachází-li se v jejich okolí nějaké chráněné území* nebo *jaký mají názor na pravidla stanovené vlastníkem rezervace*. V druhé verzi dotazníku nás zajímalo, zda turisté vědí, že se nacházejí v chráněném území, *co se jim tu líbí, co jim tu naopak vadí* a *zda chtějí něco změnit*.

Oslovili jsme 274 lidí včetně turistů. Ptali jsme se 152 lidí v Jindřichově Hradci, což bylo nejvíce, 54 v Nové Bystřici, 41 ze Starého Města pod Landštejnem a 4 ve vesnicích okolo Jindřichova Hradce. Z celkového počtu oslovených bylo 95 mužů a 165 žen, turistů bylo 14 (2 ženy a 12 mužů).

Analýza odpovědí z dotazníku

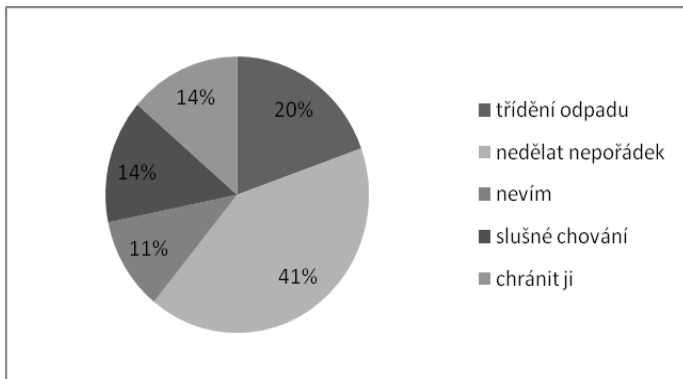
Otázka: Je ve vašem okolí chráněné území?

Zajímalo nás, jestli vědí, že se v jejich okolí nachází nějaké chráněné území. Odpovědělo 66% respondentů ano, 9% ne a 25% odpovědělo nevim.

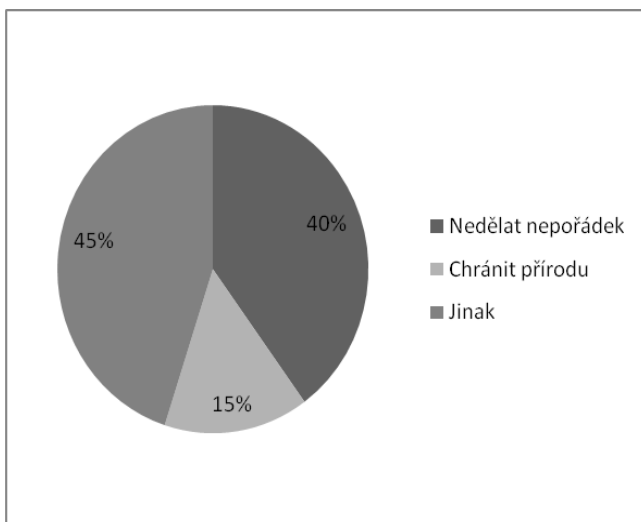

Otázka: Jak můžete přispět k ochraně krajiny?

Nejčastější odpovědí na otázku, jak může jednotlivec přispět k ochraně krajiny, bylo třídění odpadu 20%, nedělat nepořádek 41%, nevim odpovědělo 11%, 14% si myslí slušné chování, chránit ji 14%.

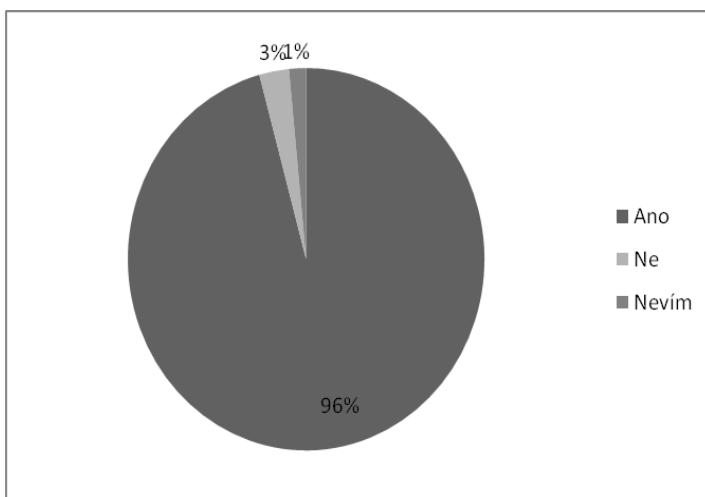

Na tuto otázku nám ze 14 dotazovaných turistů odpovědělo 40% nedělat nepořádek.

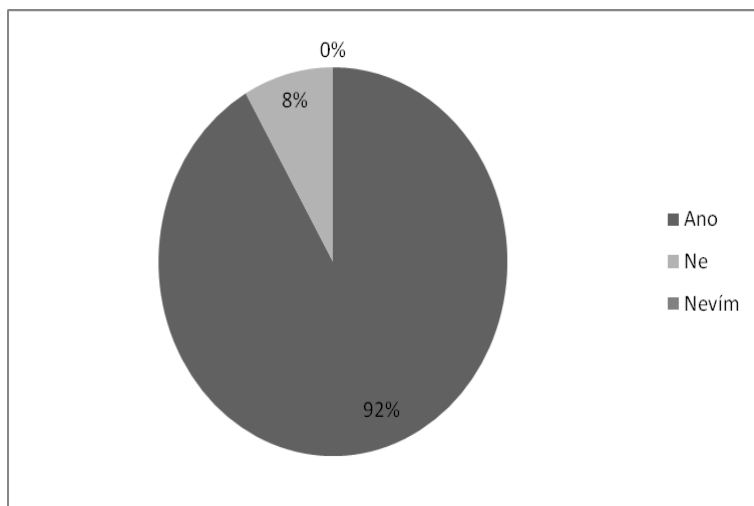

Otázka: Řídil byste se pravidly stanovené vlastníkem rezervace?

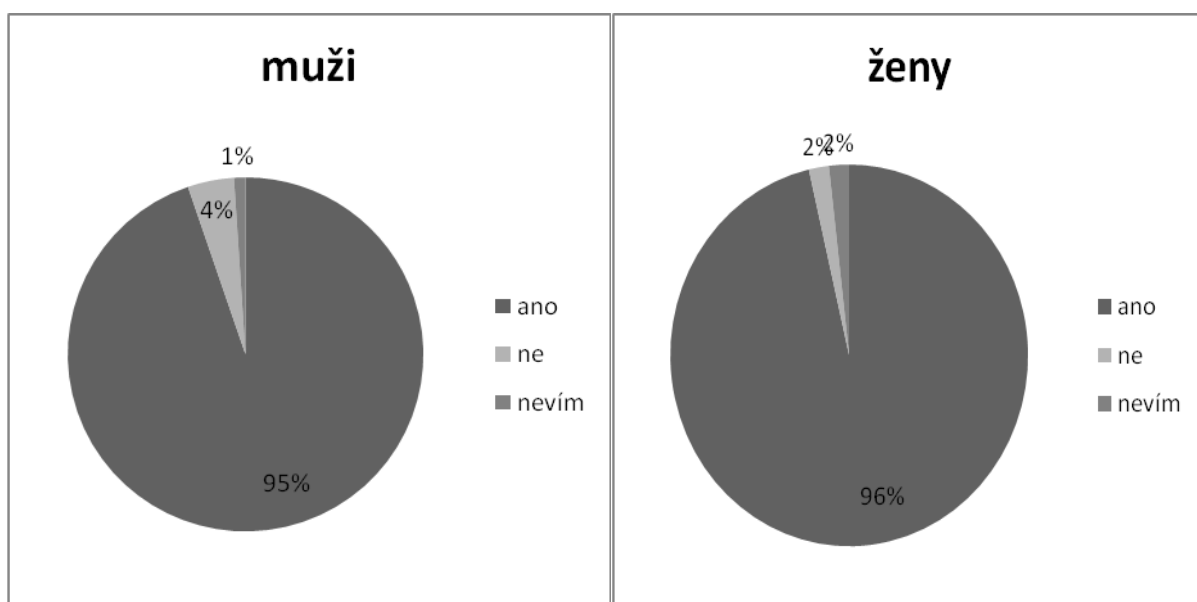
96% lidí, by se řídilo pravidly stanovené vlastníkem rezervace.

92% turistů by s tím souhlasilo také.

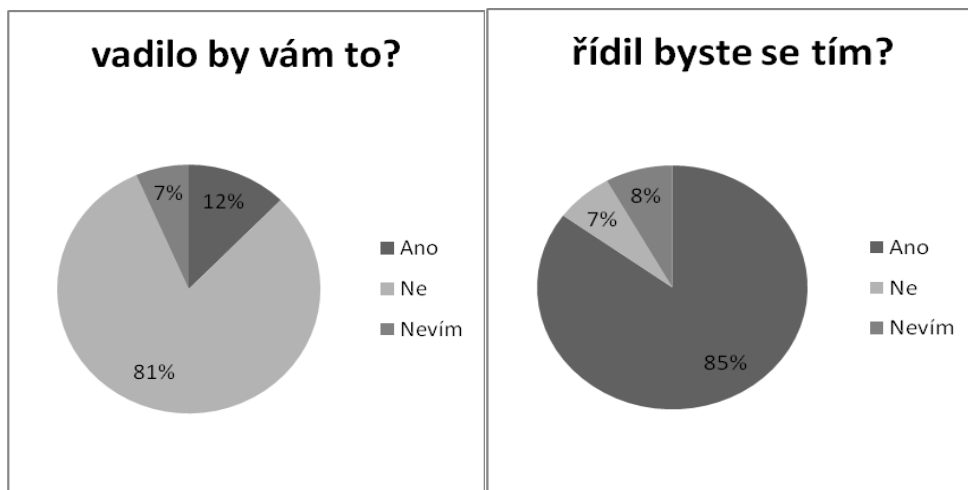

Zajímalo nás, jaká je souvislost odpovědí mezi muži a ženami. Z 95 mužů by se tím řídilo 96%, ze 165 žen se tím nechce řídit 4% a řídilo by se tím 95%.

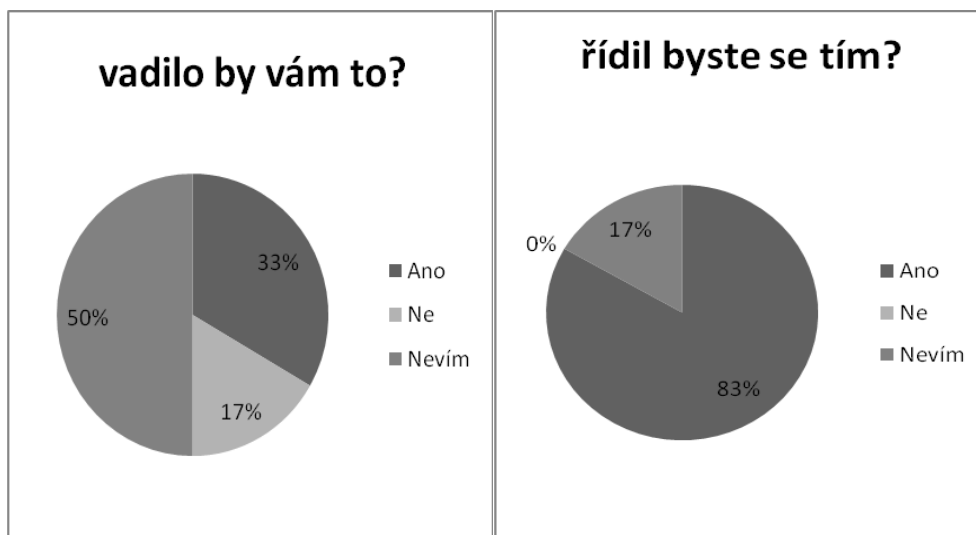

Otázka: Vadí vám zákaz vstupu v době rozmnožování čolků? Řídil byste se zákazem vstupu v době rozmnožování čolků?

Dále nás zajímalo, zda by jim vadilo omezování vstupu a jestli by se řídili zákazem vstupu kvůli rozmnožování čolků. Nevadilo by to 81% respondentům a řídilo by se tím 85%.

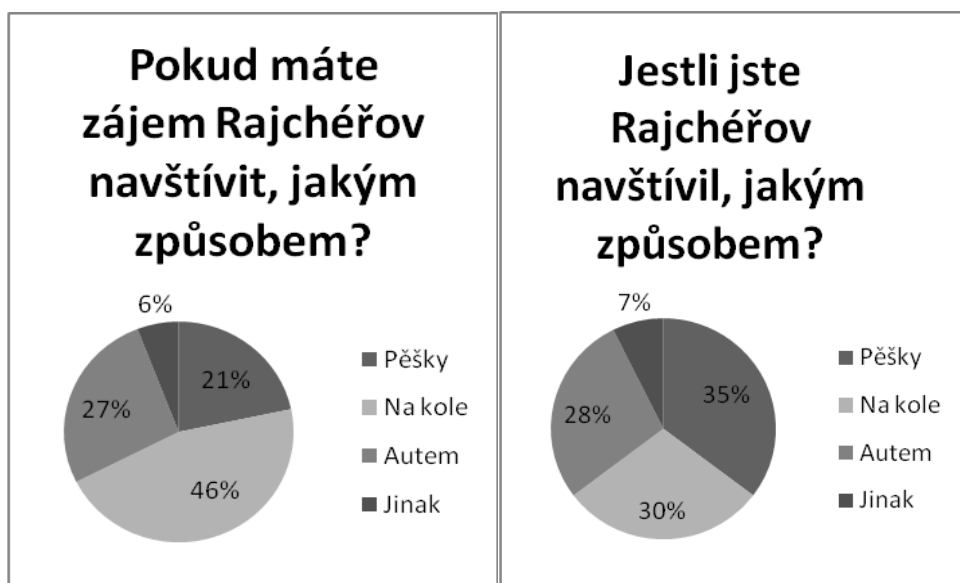
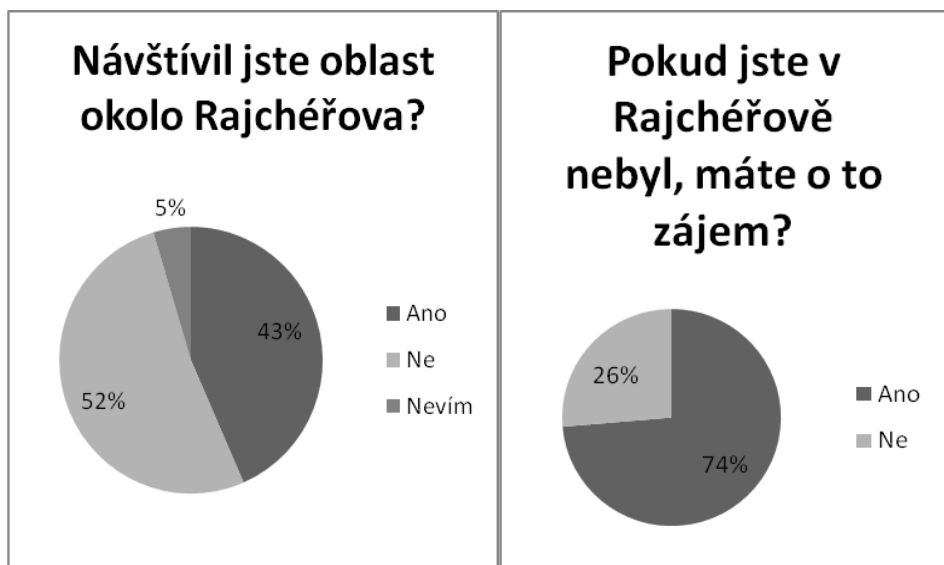

4 turisté nám odpověděli, že by jim to nevadilo a 83% ze 14 turistů by se tím i řídilo.

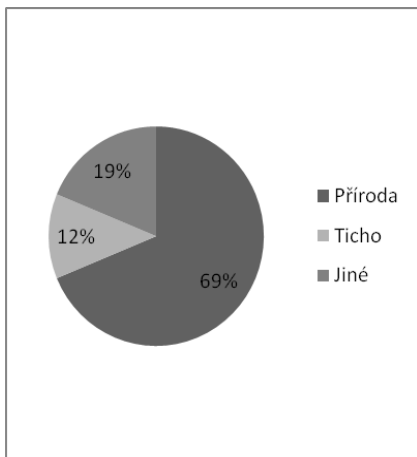
Otázka: Navštívil jste oblast okolo Rajchěřova? Máte o to zájem? Jakým způsobem?

43% respondentů někdy navštívilo okolí Rajchěřova, 52% ne a 74% z nich by o to mělo zájem. Nejčastěji by Rajchěřov navštívili na kole.

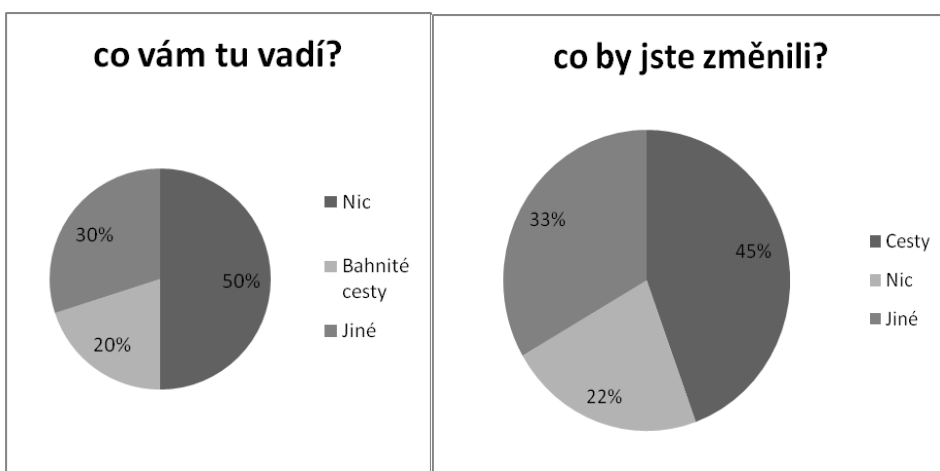
Otázka: Co se vám tu líbí?

Turistům se nejvíce na Rajchěřově líbí příroda a ticho.

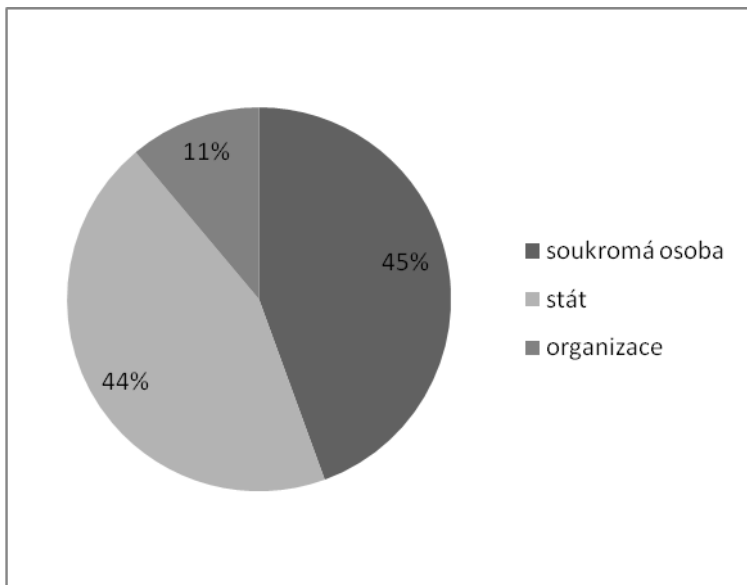
Otázka: Co vám tu vadí? Chtěli byste něco změnit?

45% z turistů by rádo změnilo cesty, protože jsou rozbahněné, a 50% turistům tam nic nevádí.

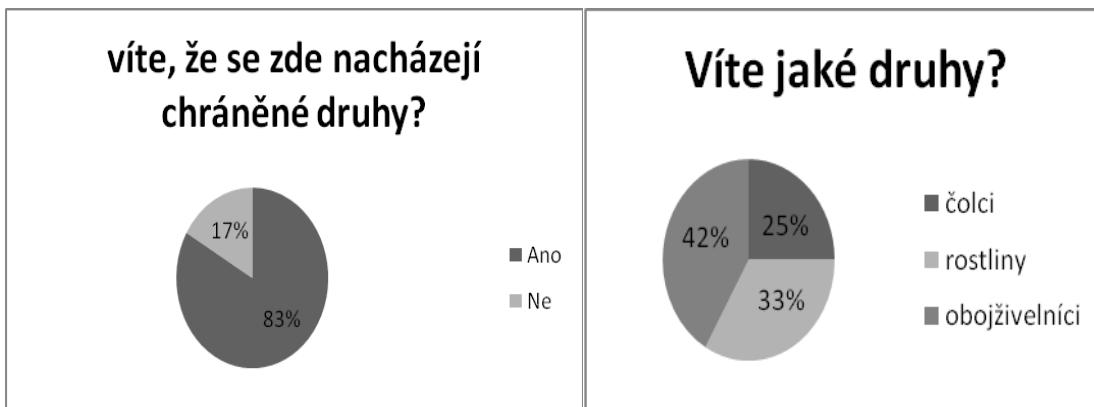
Otázka: Kdo podle vás vlastní toto území?

Další otázkou bylo, kdo vlastní toto území. 45% turistů si myslí, že soukromá osoba a 44% se domnívá, že stát.

Otázka: Víte, že se zde nacházejí chráněné druhy? Víte jaké?

Také nás zajímalo, zda vědí o nějakých chráněných druzích. Ví o nich 83% turistů a nejvíce znají obojživelníky.

Závěr

Zjistili jsme, že by se desaterem vlastníka řídila většina lidí a tato pravidla by jim nevadila. Zajímavá je souvislost odpovědí na tuto otázku u žen a mužů. Ženy byly při odpovědích méně rozhodné než muži. Nejvíce se jim na lokalitě Česká Kanada líbilo ticho a příroda obecně, naopak by změnili údržbu cest.

Dokumentace solitérních stromů a aleje na Rajchěřově

Cíle

zmapovat a zjistit zdravotní stav a ostatní charakteristiky významných solitérních dřevin na území bývalých vesnic Rajchěřov a Staré hutě na základě zjištěného stavu posoudit nárok na případnou ochranu jedince

Metodika

Aleje mapujeme tak, že přijdeme ke stromu a podle toho jestli je na pravé nebo levé straně tak napíšeme L1 nebo P1, do kolonky *číslo stromu*. Pak píšeme *národní název* např. dub letní. Poté změříme pásmem nebo krejčovským metrem *obvod kmene v 1,3m od země v celých centimetrech*. *Poloměr koruny* se měří krokováním, to znamená, že se postavíme pod okraj koruny a metrovými kroky dojdeme ke kmeni. *Nasazení koruny* se měří tak, že si změříte svého spolupracovníka, ten si stoupne ke kmeni a vy poodstoupíte a píděmi vašich prstu změříte, kolikrát se vám tam vejde. Výskyt suchých větví se měří ve stupnici- *Do 25%* = zdravý nebo mírně poškozený, *25% - 50%* = více suchých, *Nad 50%* = více než polovina suchých větví. *Sadovnická hodnota* má stupnici 1,2,3,4,5- 5 = velmi málo hodnotný strom, jedinec odumírající nebo odumřelý, chybí předpoklady i pro krátkodobou existenci, 4 = Podprůměrně hodnotný strom obvykle s předpokladem poměrně krátkodobé existence, pěstebně neperspektivní jedinec, 3 = Průměrně hodnotný strom s předpokladem střední až dlouhodobé existence, případně se sníženou vitalitou a zdravotním stavem, pěstebně využitelný, všechny stromy 1 a 2 (3) věkového stadia- plně vitální, zdravé s typickými znaky druhu, 2 = nadprůměrně hodnotný strom, plně odpovídající pěstební a kompoziční potřebám, převládající charakteristické znaky příslušného druhu, strom vitální, zdravý, případně nedostatky významně nesnižují jeho hodnotu, výjimečně i strom 3. Věkového stadia, 1 = Velmi hodnotný strom, zcela zdravý, plně vitální, typický habitus a charakteristické znaky příslušného druhu, pěstebně plnohodnotný. Do kolonky doporučený zásah napíšeme například, když je strom rozdělený a ohýbá se v půlce, nasadit obruč. Pak zde máme kolonku na *poznámky*, kde píšeme třeba kolik kroků jsou stromy od sebe a jaké jsou tam nálety atd.

Co je památný strom

Podle § 46, odst. 1, zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny je možno mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za "památné stromy". Pro zabezpečení památných stromů před škodlivými vlivy je možné, aby orgán ochrany přírody, který vyhláší památné stromy, vymezil pro ně ochranné pásmo a stanovil podmínky ochrany, respektive určil činnosti, které je možno v ochranném pásmu konat jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody.

Pokud nebylo ochranné pásmo takto vymezeno, platí, že každý památný strom má ze zákona určeno základní ochranné pásmo ve tvaru kruhu o poloměru desetinasobku průměru měřeného 130 cm nad zemí. Rovněž ze zákona vyplývají základní ochranné podmínky v tom smyslu, že v tomto pásmu není dovolena žádná pro památný strom škodlivá činnost, například výstavba,

terénní úpravy, odvodňování, chemizace a podobně. (§ 46, odst. 3, cit.zákona). **Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji.** Jejich ošetřování se smí provádět jen se souhlasem orgánu, který ochranu stromů vyhlásil. (<http://www.stromy.arnika.org/pamatne-stromy>, 2010-06-15)

Za památné stromy, jejich skupiny nebo stromořadí je možno prohlásit dřeviny vynikající svým vzrůstem, věkem, významné krajinné dominanty, zvláště cenné dřeviny a v neposlední řadě dřeviny historicky cenné, které jsou památníky historie, připomínají historické události nebo jsou s nimi spojeny různé pověsti a báje.

Podnět k tomu, aby ten který strom byl prohlášen za památný strom, může podat orgánu ochrany přírody každý občan.

Na územích národních přírodních rezervací a národních přírodních památek, i když tyto případy se asi téměř nebudou vyskytovat, by tato kompetence patřila Ministerstvu životního prostředí ČR, na územích přírodních rezervací a přírodních památek (mimo území chráněných krajinných oblastí a národních parků) patří tato kompetence okresním úřadům. (<http://www.pamatnestromy.cz>, 2010-06-15)

Významný krajinný prvek – VKP

Významný krajinný prvek je zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny definován jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny, utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability. Stejný zákon také v § 4 zavazuje občany včetně vlastníků, nájemců a správců k ochraně před poškozováním a ničením a takovému užívání, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce. K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody. Mezi takové zásahy patří zejména umisťování staveb, pozemkové úpravy, změny kultur a odvodňování pozemků, úpravy vodních toků a nádrží a těžba nerostů.

Významným krajinným prvkem může být v podstatě cokoli (strom, skála, rašeliniště, louka), co nějakým způsobem utváří typický ráz krajiny nebo výrazně přispívá k udržení stability krajiny.

Zákon o ochraně přírody a krajiny definuje významný krajinný prvek ve dvou směrech: První skupinou jsou významné krajinné prvky ze zákona, přičemž se jedná o biologické jednotky seřazené do 4 podskupin: lesy, vodní toky a jejich nivy, jezera a rybníky a rašeliniště.

Druhou skupinu jsou významné krajinné prvky registrované, kam patří zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní porosty, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy nebo i cenná plocha porostů v sídelním útvaru, kterou může být i historická zahrada nebo park. Tyto významné krajinné prvky je nutno úředně zaregistrovat. Podle § 6 provádí registraci orgán ochrany přírody, který ji zároveň oznámí vlastníkově, případně zájemci dotčeného pozemku, územně příslušnému stavebnímu

úřadu a obci. Vlastníci dotčených pozemků mají právo vznést k registraci významného krajinného prvku písemné výhrady do třiceti dnů od doručení oznámení či jeho veřejného oznámení k orgánu ochrany přírody, který registraci provedl. Tento orgán je povinen výhrady s vlastníkem projednat a rozhodnout, zda registraci potvrdí, nebo zruší. Zrušit registraci významného krajinného prvku může orgán ochrany přírody, který registraci provedl, avšak pouze v případě veřejného zájmu.

Významné krajinné prvky jsou chráněny proti poškozování, ničení a ohrožení hospodářskou činností. Podrobnosti ochrany VKP jsou stanoveny ministerstvem životního prostředí ve vyhlášce č. 395/1992 k zákonu o ochraně přírody a krajiny. Za škodlivý zásah do VKP, jeho poškození či zničení může příslušný orgán ochrany přírody uložit pokutu až do výše 1 milionu Kč (§ 87-88a zákona). Rovněž je zákonem stanovena povinnost odstranit následky takového zásahu (uvedení do původního stavu, náhradní nápravná opatření, náhrada škody).

(<http://www.ekologickelisty.cz>, 2010-06-16)

Závěr

Proč se máme snažit vyhlásit památné stromy? Má to v této či jakékoli jiné oblasti nějaký smysl? Proč jsou tyto stromy tak významné, že je chceme chránit?

Na základě podmínek pro vyhlášení památného stromu jsme si vytypovali celkem deset solitérů, které jsou v rámci krajiny České Kanady významné. A to nejen tím, že jsou ve výborném zdravotním stavu a mají zásadní význam pro toto území jako jedinečný prvek krajiny. Stromy, které zde byly vysazeny mají výjimečný genom (genetická informace), který se v okolních výsadbách takřka nenachází. Jsou to stromy významné i z hlediska historické návaznosti, neboť zde zbyly po původním osídlení. Vzpomínka na zaniklé vesnice z 15. století, které byly srovnány se zemí při budování železné opony.

Také alej, která obepíná hranice Hadího vrchu, je zcela unikátní. Je zaznamenána již na vojenském mapování z padesátých let (viz. zpráva z expedice skupiny Aleje). I přes sukcesní proces okolí se alej zachovala celá a je ve výborném zdravotním stavu.

Abychom je tu měli zachovalé i za pár let, je potřeba tyto stromy chránit, před zemědělskou a lidskou činností a dát jim jejich prostor. Pak budou mít možnost stát tu ještě dlouho jako symbol našeho historicko-kulturního dědictví.

Návrh doporučení pohybu cizích osob na území Rajchěřov-Walden

Na požádání vlastníka území Rajchěřov – Walden jsme vytvořili desatero pravidel chování v tomto území, které by mělo pomoci k ochraně krajiny.

Počet tabulí bude stanoven majitelem území, který také uhradí výrobu.

V příloze č. 1 je ukázka vzhledu desatera.

Toto jsou doporučení pravidel z desatera, která jsou použita na ceduli:

- I. Vítejte vás na Waldenu, zde v divočině je slušné pozdravit.
- II. Chovejte se zde jako zvěř-tiše, nenápadně a s uctivostí k přírodě.
- III. Co si na Walden přinesete, to si prosíme také odnese (odpadky, nedopalky, atd...).
- IV. Lesní plody trhejte pouze pro svou potřebu, berte ohled na ostatní.
- V. Dávejte pozor na své mazlíčky, jste v teritoriu smečky husky.
- VI. Pohybujte se pouze po vyznačených cestách a snažte se je udržovat průchodné.
- VII. Pohybujte se tak, aby po vás nezůstala stopa (konání potřeby, pohyb travinami...).
- VIII. Táboření a rozdělávání ohně je možné pouze po domluvě s vlastníkem. Co použiji, vrátím v lepším stavu (dřevo, ohniště...).
- IX. Vědecký výzkum, při kterém probíhá odlov zvířat nebo trhání rostlin, je možný pouze po domluvě s vlastníkem.
- X. Nedodržování těchto pravidel se trestá podle pravidel kanadských zálesáků.

V kapitole Dotazníkový průzkum se můžete dozvědět, jak jsou lidé ochotni takováto doporučení pravidel respektovat.

Walden

- I. Vítae vás na Waldenu, zde v divočině je slušné pozdravit.**
- II. Chovejte se zde jako zvěř—tiše, nenápadně a s uctivostí k přírodě.**
- III. Co si na Walden přinesete, to si prosíme také odnese (odpadky, nedopalky, atd...).**
- IV. Lesní plody trhejte pouze pro svou potřebu, berte ohled na ostatní.**
- V. Dávejte pozor na své mazlíčky, jste v teritoriu smečky husky.**
- VI. Pohybujte se pouze po vyznačených cestách a snažte se je udržovat průchodné.**
- VII. Pohybujte se tak, aby po vás nezůstala stopa (konání potřeby, pohyb travinami...).**
- VIII. Táboření a rozdělávání ohně je možné pouze po domluvě s vlastníkem. Co použijí, vrátím v lepším stavu (dřevo, ohniště...).**
- IX. Vědecký výzkum, při kterém probíhá odlov zvířat nebo trhání rostlin, je možný pouze po domluvě s vlastníkem.**
- X. Nedodržování těchto pravidel se trestá podle pravidel kanadských zálesáků.**

Informační tabule v území Rajchěřov-Walden

Nabídli jsme se, že uděláme také informační tabule k následujícím místům: zaniklá vesnice Rajchěřov, Hadí vrch a rybník Kačer. Tyto tabule by měly informovat návštěvníky o historii tohoto místa i o jeho současném stavu. Do informačních tabulí jsme vložili dvě fotografie z každého místa a ty byly doplněny o základní informace:

Hadí vrch

Původně byl Hadí vrch obecní pastvinou, celý vrch byl obnažen, poté co na ní začal růst vřes a kamenné moře se stalo skvělým místem pro vyhřívání plazů. Díky vysídlení a takřka úplné izolaci území České Kanady začal vrch zarůstat lesem. Po revoluci byla na zbývajícím odhaleném prostoru vyhlášena chráněná oblast, avšak les se stále tlačí dál. Nyní na Hadím vrchu není vřes, ale borůvčí a místy jsou jalovcové keře.

Rybník Kačer

Rybník Kačer je významným hnízdištěm vodních ptáků. Jeho pásma rákosu a ostřic skýtají útočiště vzácným obojživelníkům. Při polovypuštěném stavu roste na jeho obnaženém dně silně ohrožená puchýřka útlá.

Zaniklá vesnice Rajchěřov

Zaniklá vesnice Rajchěřov byla vysídlena kvůli stavbě železné opony po válce roku 1954 a následně byla srovnána se zemí. Žilo zde 241 obyvatel (z nich bylo 241 obyvatel Němců) a stálo zde 55 domů. První zmínka o vesnici je z roku 1487. Nyní jsou staré ovocné stromy zatlačovány náletovými dřevinami a na ruinách rostou jen ruderální druhy a kapradiny.

Státní regulace soukromého vlastnictví ve vztahu k Rajchěřovu

Z předchozích kapitol vyplývá, že tento krásný kus krajiny potkalo štěstí v podobě vlastníka, který jej nejen chce využívat v rozumné míře, ale také ho chce chránit a pečovat o něj. To ovšem není samozřejmé. Vlastník by mohl chtít krajinu využívat daleko intenzivněji a ohlížet se na zisk, nikoliv na přírodu. Nyní se podívejme, jaké má stát možnosti zasahovat do soukromého vlastnictví.

Významným činitelem je skutečnost, že Česká Kanada je od července 1994 přírodním parkem. Což znamená, že:

V přírodním parku Česká Kanada se stanovují tato omezení využití území:

Na území přírodního parku nelze bez souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody

- a) umisťovat nové stavby a zařízení mimo zastavěná území sídel s výjimkou těch, které nejsou v rozporu s řádně projednanými a platnými územními plány, zejména pak stavět nové dálnice a rychlostní komunikace, plavební kanály, zakládat či zřizovat nové sídelní útvary, průmyslové a obchodní zóny a urbanisticky nevhodné stavby, parkoviště, tábořiště, kempy a letní tábory trvalého charakteru, umisťovat a zřizovat doprovodná zařízení spojená s intenzivním chovem zvířete, telekomunikační zařízení, apod.,
- b) povolovat a měnit využití území, nevyplývá-li změna z řádně schválené a platné územně plánovací dokumentace či schválených komplexních pozemkových úprav, zejména měnit současnou strukturu druhů pozemků, plochy kultur, apod.,
- c) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem, kterým může dojít ke vzniku podstatných změn v biologické rozmanitosti,
- d) těžit nerosty a humolity, nevratně poškozovat půdní povrch, provádět terénní úpravy, kterými se mění vzhled prostředí nebo odtokové poměry.

Porušování ustanovení tohoto nařízení lze postihnout u fyzických osob jako přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, a u právnických osob a podnikajících fyzických osob jako správní delikt podle zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů.⁵

Ze zmíněného zákona č. 200/1990 Sb. se dozvíme, že za přestupek lze uložit tyto sankce:

- a) napomenutí

5

⁵ Nařízení Jihočeského kraje č. 1/2004 ze dne 6. dubna 2004 o přírodním parku Česká Kanada.

- b) pokutu
- c) zákaz činnosti
- d) propadnutí věci

Právnícké osobě (firmě) či podnikateli může kraj opakovaně uložit pokutu do 200 000 Kč (podle zákona č. 129/2000).

Takto stanovuje zákon. Dokud vlastník koná podle zákona, nelze jej omezovat. K většině záměrů, které by nemusely být příznivé pro přírodu, by vlastník potřeboval povolení od příslušných úřadů. Na těch je, aby zodpovědně posoudily dopady, které vydání povolení může mít.

Zákony, nařízení a úřady tedy chrání krajinu před případným nešetrným zacházením ze strany vlastníka. Doufejme, že dostatečně pružně a se zodpovědností k přírodě.

Bohužel, tytéž zákony také, často nesmyslně, omezují nejen zodpovědného vlastníka, ale i samu přírodu. Typickým případem je Hadí vrch.

Je to kopec posetý balvany, keři a borůvkám. Jsou zde vzácná stepní společenstva, která jsou běžná na maďarských stepích. Okraje však již začínají zarůstat a bez zásahu vrch pomalu, ale jistě pohltí les. Nejvhodnějším a nejlogičtějším řešením by byla pastva. Hadí vrch je však v pozemkovém fondu veden jako les. A tady je kámen úrazu: podle §20 tzv. Lesního zákona je v lesích zakázáno pást dobytek.⁶ Ze zákona nelze udělit výjimku. Jak tedy vzácná stepní společenstva zachránit? První možností je vyjmout pozemek z Lesního půdního fondu. Převod na ostatní půdu by však stál asi 14 – 15 milionů (průměrná cena porostu je v ČR půl až jeden a půl milionu za hektar), a navíc příslušný orgán Státní správy lesů nemusí převod povolit.

Druhou, dosti schůdnější cestou je pozemek oplotit a prohlásit jej za oboru s chovem muflonů a koz. Stádo koz by pak spolehlivě udrželo lesní porost v patřičných mezích.

Takto může náš současný soubor zákonů a nařízení v zájmu přírody a krajiny zasahovat do soukromého vlastnictví. Někdy efektivně, jindy nesmyslně či přímo kontraproduktivně. A tak i zde platí, že nejde jen o literu zákona, ale i o ty, kteří jej vykládají a uplatňují.

6

⁶ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších změn.

Závěr

Pokud se Vám podařilo se prokousat touto zprávou až sem, upřímně Vám gratulujeme. Doufáme, že jste se dozvěděli něco nového, že Vás naše práce zaujala, nebo inspirovala. Pokud jste celou zprávu nečetli a přesto čtete závěr, věříme alespoň, že jste viděli náš dokumentární film Walden. Těžko se dá na stránky „sborníku“ přenést atmosféra projektu Expedice, kdy jsme čelili přívalům deště, tropickým vedrům, mračným komárů apod. Na těchto stránkách jsme Vám pouze mohli předložit textový výstup naší práce, kterou jsme se snažili dělat nejen hlavou, ale i srdcem. Jde přeci především o přírodu.

Zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR [online]. 2007 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.ochranaprirody.cz>.

Místo pro přírodu [online]. 2010 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.mistoproprirodu.cz>.

Ministerstvo životního prostředí [online]. 2008 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.mzp.cz>.

Česká inspekce životního prostředí [online]. 2009 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.czp.cz>.

Portál veřejné správy České republiky [online]. 2003 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.portal.gov.cz>.

Český svaz ochránců přírody [online]. 2009 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.csop.cz>.

CENIA, česká informační agentura životního prostředí [online]. 2007 [cit. 2010-09-15]. Dostupné z WWW: <www.cenia.cz>.

Přílohy

Na přiloženém CD disku si můžete prohlédnout kartotéku zdokumentovaných solitérních stromů a aleje u Hadího vrchu.